

Šolske stvari.

Letno zborovanje društev:

„Vdovsko učiteljsko društvo“; „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani.

Imenovana društva zborovala so to leto v dan 18. oktobra, skoraj da nekoliko prekasno, zlasti za take gospode učitelje, ki jim železnica ne polahkava prihoda iz daljave v Ljubljano. Ta dan je bila v jutro ob 8. uri po vsakoletni navadi sv. maša pri sv. Jakobu. Služili so jo mil. prošt gosp. dr. A. Jarc kot prvomestnik vdovskega učiteljskega društva. Prelepo petje poveljevalo je božjo službo. Ob 9. uri pričelo se je zborovanje v društveni sobi „slov. učiteljskega društva“ (grof Blagajeva hiša na Št. Jakobskem trgu št. 10), ki se je pa, akoravno prostorna, vendar premajhna skazala za obilno število navzočih gg. učiteljev.

Vdovsko učiteljsko društvo zborovalo je najprej. Predsednik mil. gosp. prošt Jarc pozdravi s toplo besedo navzoče, potem pa prec omeni z žaljenjem, da je društvo zgubilo v teku leta po smrti dva uda, gosp. Kuharja (ki je bil tudi društveni odbornik) in gosp. Kavšeka, ter povabi navzoče, naj v znamenje sočutja in žaljenja vstanejo raz sedežev, kar se je zgodilo.

Koj za tem pa prestopi gosp. predsednik s svojim govorom k veselejšim prizorom, namreč k slovesnemu praznovanju 600letnega združenja kranjske dežele z mogočno Avstrijo, katere slavnosti so odlikovali celó Njegovo Veličanstvo presvitli cesar in vladar Franc Jožef I. sami z milostnim obiskovanjem dežele naše. Akoravno se društveno načelnštvo Njegovemu Veličanstvu o tej priliki iz zgolj ponižnosti ni približalo in poklonilo, vendar Vladarjeva milost ni prezrla društva, in podarila mu lepo svoto 100 gold. za njegove namene. Navzoči se s trikratnim „živio“- in „slava“-klicem hvaležni skažejo za ta znameniti cesarski dar. Omeni mil. gosp. prvosednik pa tudi še družega dokaza cesarske milosti, namreč poslavljenja in odlikovanja z križici za zasluge treh udov društva (Praprotnik Andrej, Tomšič Ivan in Borštnik Janez), katero naznanilo navzoči zopet z vnetim slavo-klicem pozdravijo. Poslednjič omeni gospod govornik ugodnega stanja društvenega premoženja, ki znaša z dnevom 1. septembra t. l. 41.560 gold. v obligacijah, v gotovini pa še posebej 1479 gold. 13 kr., skupaj tedaj 43.039 gold. 13 kr. Res! reči se mora: očividni blagoslov Božji razlit je nad delovanjem tega društva.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kako moramo otroke vzgojevati in učiti, da postanejo odkritosrčni in resnični?

Spisal J. Dimnik.

Ako hočemo, da otrok postane kedaj prida človek in samostojen, mora biti odkritosrčen in resničen.

Dokler pa otrok čuti, da je odvisen od drugih, je zeló boječ in radi tega nagnjen k malopridnosti. Ker se ta odvisnost njegovemu nagibu k prosti samovladnosti upira, je radi tega njegova podložnost le navidezna — on se potuhne. Če postane to potuhnenje navada, postane otrok hinavec in prilizovavec. To pa ne sme biti. Otrok se mora vedno odkritosrčnega kazati

in to je mogoče, če se povsod in vselej lahko razodene, kakoršen je v resnici. Ako to stori, je odkritosrčen in to stori le takrat, če se nikogar ne boji. Mi mu ne smemo onega hlapčevskega strahu usiljevati, ampak ga vedno navduševati, da se pred nami odkrije in razodene, kakoršen je v resnici, da je odkritosrčen. Moramo ga sami na to napeljavati, in to storimo, če smo sami dosti odkritosrčni. Povedati moramo tudi otroku, da nam je odkritosrčni grešnik ljubši, kakor potuhnjen junak in da hinavstvo vedno zaničujemo. Kazati moramo otroku v besedi in dejanji, da nam je hinavščina in potuhnenost bolj zoprna, kakor vse druge napake.

En del odkritosrčnosti je resničnost.

Otrok mora pa imeti vedno priliko, resnico govoriti in prvo je pri tem, da jo sme govoriti. Imeti mora pogum k temu in tega mu moramo sami dajati. Otroku moramo tudi zaupati in ga toliko časa za resničnega imeti, dokler gotovo nismo prepričani, da se res laže. Ako mislimo, da je otrok lažnik in on to vé, bode gotovo lažnik. Sami smo ga lažnika naredili.

Na nekaj moramo pa tu le paziti.

Otrok ima znabiti oestro razumnost.

Pripoveduje nam neki dogodjaj, pa ne popolnem tako, kakor bi moral. Ali je neresnico govoril? Ne, ako je hotel resnico govoriti. Na voljo moramo gledati.

Drugi otrok ima znabiti slab razum. Pripoveduje nam nekaj, pa jako pomanjkljivo in nepopolno. Ali se je lagal? Ne, če je hotel resnico povedati.

Zopet drugi ima znabiti prav živo domišljijo in nam nekaj prav živo, skoraj več, kakor je res, pripoveduje. Ali je neresnico govoril? Ne, če je hotel resničen biti.

Mi moramo toraj vselej na voljo gledati in še le potem preiskovati, od kot pride, da otrok ne pové vsega tako natančno, kakor bi moral. Če pa zapazimo, da hoče otrok res lagati, ne vporabimo nikdar pregovora, ki pravi: „Kdor se enkrat zlaže, mu več ne verjamemo, če prav resnico govori“. Ta pregovor moramo popolnem ovreči.

Toraj mi bi otroku več ne verjeli, ker se je enkrat zlagal, če tudi resnico govori. Ali bi mu toraj tudi resnice ne verjeli? Ali je to pravično?

Kakor sem rekel, ta pregovor moramo opustiti, ker je res nespametno govorjenje, mi ne verjamemo resnice zato, ker jo je govoril človek, kateri se je enkrat zlagal. Zahtevati bi morali potem takem od otroka, da bi se nam vedno lagal, ako bi hoteli resnico od njega izvedeti.

Ne očitajmo tudi nikdar otroku: „Ti si lažnik“, ker s tem mu njegovo notranje razžalimo ter mu pobivamo dobro voljo, za kar pa nimamo pravice, ker volja je lahko vsaki trenutek dobra, če prav poprej ni bila.

(Konec prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Naprej vozivši se gledali smo po vrhovih, kje da bomo zapazili kaj, kar bi bilo podobno Loretti; al nič tacega ni se nam hotlo pokazati. Pripeljali smo se zdaj do železnice, vozili se precéj dolgo vštric njenega tira; kmalu pa se je zaobrnila cesta k desni, spustila se zopet strmo navkreber, in fijaker povabil nas je k novi „peš-partiji“. Ljubljanski gosp. Pirnat se je na glas pritoževal čez to, očital ciganskemu vozniku, kako da nas je speljal na led, gospica Laheinerjeva pretolma-

Jernej, Govekar Franc, Praprotnik Andrej, Praprotnik Franc, Punčah Simon in Tomšič Ivan.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kako moramo otroke vzgojevati in učiti, da postanejo odkritosrčni in resnični?

Spisal J. Dimnik.

(Konec.)

Dokler so otroci še nepopačeni, jih lahko navadimo odkritosrčnosti, vendar so pa še le potem prav odkritosrčni, ko jih napeljemo na to, da imajo trdno voljo, kedaj prida ljudje postati, in jih prepričamo, da mi trdno voljo, dober človek postati, spoštujemo in visoko cenimo.

Povedati moramo otroku, da je Bog človeku jezik vstvaril, ne da bi svoje misli prikrival, ampak da jih pové, kakor so. Odkritosrčnost in resničnost dajete človeku tako lepoto in krasoto, katera se ne dá z nobeno drugo primerjati. Malo ljudi je sicer taci in mnogi se tako lažejo, da večkrat sami sebe nalažejo.

Povedati hočem izgled, kako se otrok lahko k odkritosrčnosti napelje.

Jaz vprašam: Janezek, ali imaš ti navado, da rad zjutraj nekoliko dalje poležiš?

Janezek zarudi in pravi: „ja“.

Jaz mu poplačam njegovo odkritosrčnost s svojo odkritosrčnostjo in pravim: to navado imam tudi jaz, Janezek! Kako jo hočeva premagati?

Kedar imam prav trdno voljo, odgovori Janezek, koj skočim pokonci, ko me mati pokličejo.

Jaz tudi tako storim, mu jaz odvrnem koj, ko jutranji zvon slišim. Ko sem bil tako mlad, kakor si ti, bilo mi je to težko, a sedaj mi je laglje. To stori vaja in volja. Ali si znabiti tudi ti uže to zapazil?

Tudi, odgovori Janezek. Letošnjo zimo veliko ložje vstajam, kakor sem pa lansko.

Vidite, taki in enaki pogovori so prav pripravi, otroke k odkritosrčnosti vaditi. In kakošni so potem taki otroci?

Ponosni so sami ná-se.

Iz otrokovega srca zgine malosrčnost in prevzetnost in pokaže se kmalu ponižnost in ponos. Otroci so ponosni, ker imajo trdno voljo odkritosrčni biti. Ravno zaradi tega blagega ponosa zasmehujejo in črtijo vsako hinavščino in laž in ravno ta ponos jim daje pogum, da so odkritosrčni. Odkritosrčnost jim ni potem le dolžnost, ampak pravica, ker imajo popolno oblast, odkritosrčni biti.

Ako hočemo toraj odkritosrčnega otroka vzgojiti, dajmo mu oblast. Dolžnost, pravica in oblast so si popolnem podobni pojmi, kateri morajo pri vzgoji vedno združeni biti. Če povemo toraj otroku, da je njegova dolžnost, da je odkritosrčen, povedati mu moramo tudi o njegovi pravici in oblasti in če ga silimo, da spolni svojo dolžnost, mora imeti poprej uže oblast in pravico do tega.

Slovstvene stvari.

Še nekoliko besed o pravni terminologiji.

Napisal Cigale.

Ko sem se po dolgem bivanju med gorami vrnil na Dunaj, zvedel sem od prijatelja, da je v cenjenem listu

bila letos po večkrat izražena nekaka potožba, da za nemški Gericht Slovenci needini pišemo eni: sodnija, drugi: sodišče, in da zlasti Državni zakonik, kate-rega po svoji slabi moči jaz uredujem,*) neče slovo (ali slobo) dati besedi: sodišče. O doteku lanskega leta sem jaz sam v „Novicah“ izrekel željo, naj bi slovenski listi v časih pomarali tudi za slovenski državnih zakonov oglasnik ter uredniku olajšali po kdaj prete-žavni posel z namigom, kako bi bilo to ali óno ubrati. Posel pa je res težaven, kajti Državni zakonik govori tukaj o raznovrstnih davkih in o tem, kar spada k njim, na pr. difuzijske baterije, Dolainskega aparat za merjenje spirita in dr., tam opisuje živinske bolezni, piše o dolžnostih babice povivalke in njenem orodji ali pa o vinogradski ušici; tam zopet o svojstvih dobre tehtnice, o preskuševanju železnocestnih mostov in par-nih kotlov, ali kako je ravnati z razpočnimi tvarinami; in zopet na drugem mestu o obrtniških zadrugah, o ca-rinski (colni) tarifi, o kaki transversalni železnici itd. in ubogo malo je vprav takih zakonov, kateri bi prav-nika zanimali.

Za nepogrešno slovenjenje bi torej — poleg znanja slovenščine — bilo potreba ne samo pravniških zna-nosti, ampak dovoljnega razumenja vseh strok člove-škega znanja.

Ker sem torej sam želel, da bi se včasih kdo zmenil tudi za Državni zakonik, zdi se mi spodobno odzvati se gori omenjenemu glasu ali zaklicu ter katero o tem spregovoriti.

S početka se je v Državnem zakoniku — in tako tudi v slovarji pravne terminologije in v prevodu zakoni-ka: allg. bürgerliches Gesetzbuch, pisalo sploh: sod-nija; ali ko je po pre naredbi Državnega zakonika l. 1870. začel pri uredovanju istega sodelovati g. Levstik ter je od pomladi l. 1871. do jeseni l. 1872. zarad mo-jega bolehanja ta oglasnik državnih zakonov čisto sam uredoval, vzprijet je bil va-nj izraz: sodišče in pri tem je ostalo do današnjega dne.

Ako bi slovenščina bila doslej po uradih bolj vla-dala, nego je to v resnici bilo, prodril bi bil morebiti kateri izraz tako, da bi se ga ves svet polastil. Ako bi med nami bila priznana avtoriteta (pred katero bi vsak upognil svoj ponosni vrat), da bi stvar določila, ako bi mi imeli kak areopag, ki bi jo dokončno rešil**), bilo bi se edinosti nadjati; ali dokler ni tega — posa-mezniku ne preostaje drugo nego poprijeti, kar se mu zdi bolje, ter čakati, da se stvar kako ustanoviti ali stabilizira.

Poglavitna reč bi bila vsekakor edinstvo, vendar pod uvetom, da se slovenski jezik ne kazí in pači, in s tem smo se zadeli jedra tudi našega vprašanja, zakaj: so-dišče in ne: sodnija.

Gosp. Levstik je v svojem slovarčku, pridodanem „Nauku slovenskim županom“, na str. 194, pod besedo:

*) Bodi mi dopuščeno tu pristaviti to opomnjo, da sem izmed letošnjih kosov ali razdatkov Državnega zakonika od III. do XXXI. vštev. jaz poslovenil samo štev. 39, o obrtnem redu, 53, novelo k šolskemu zakonu, 78, o kazensko-pravnih določilih zoper obrezuspeševanje prisilnih zvršil ali eksekucij, in 78, zakon o deželni brambi, — vse drugo bil sem vsled bolezni prisiljen namestniku prepustiti.

**) Ali kdo naj rečem, da bi nam tu veljavno določal? Ali slovenskih državnih poslancev klub (kolo pravijo Poljaci), ki bi — dovprašujoč morebiti praktičnih ljudi in jezikoznancev — postavljaj tehnične izraze, sosebo novim zakonom? Ali kak sklican zbor dotičnih strokovnjakov? Ali nam je ustaviti ne-kako terminologično društvo, katero bi se poganjalo za vve-denje dobrih izrazov in za edino rabo istih?